

САПРАДНАЕ характэрнае заўсёды прыносіць людзям радасць. Яно акрыляе і натхняе, упрыгожвае побыт, сарвае сэрца шчасцем, выклікае светлыя, харашыя пачуцці. Так звычайна бывае, калі мы слухаем музыку Чайкоўскага і Бетховена, захаляемся жыццямі Рапіна і Крамскога, агрымным, багатым думкай і эмоцыямі мастацкім словам М. Горькага і Янкі Купалы.

ПРАЛЕТАРЫН УСІХ КРАІН, ЯДНАЙСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАДЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 45 (1371)

Серада, 10 чэрвеня 1959 года

Цана 40 кап.

Аб эстэтычным выхаванні

тэра паказвае сучаснасць у святле руху народа праз рэвалюцыю, праз паўдзень, якія напярэднічалі гэтай рэвалюцыі.

Эстэтычнае выхаванне маладых будучыняў новага светлага жыцця набывае асаблівае значэнне ў сувязі з тым, што наша краіна ўступіла ў перыяд разгорнутага будаўніцтва камуністычнага грамадства, калі людзі чым далей, тым больш будуць мець часу для таго, каб займацца літаратурай, музыкой і жывапісам.

Выхаванне тэатра мастацкага густу немагчыма без выхаранення ўплываў мяшчанскай буржуазнай эстэтыкі (захапленне заходняй джазавай музыкой, абстрактнымі імімажамі, эратычнымі танцамі, мадэрнісцкімі тэатральнымі п'ясамі, стылізацыямі і інш.).

Колькі пошасці і безгустоўнасці яшчэ знаходзіць сабе месца на астрадзе пад выгладом «лёгкага жанра». Гэта часта робіцца замест прапаганды ў канцэртах лепшых узорнаў Беларускай лірыкі і сатыры, нацыянальнай сімфанічнай і камернай музыкі, у адных твораў малых форм нашай драматургіі.

Добра арганізаванае эстэтычнае выхаванне мае выключнае значэнне і ў агульнай прапагандзе. Ленін у гутарцы з М. І. Калініным гаварыў аб вядзючай ролі тэатра ў выхаванні парковага немаршалства. Ужываючы тэатральнае мастацтва на сцэне ў спалучэнні з перадавымі ідэямі нашага часу з'яўляюцца выхавальнымі людзьмі прыгажосць парковых абрадаў і выклікаюць пагарду да іх.

За апошні час у рэспубліцы падзвіжылася прапаганда сучаснай і класічнай сімфанічнай музыкі. Пяць у парках Мінска праходзіць цыкл канцэртаў сімфанічнага аркестра філармоніі. Увогуле за апошні год выявілася колькасць канцэртаў не толькі ў горадзе, але і па вёсках. Так, напрыклад, у 1957 г. па БССР было дадана 9 900 канцэртаў, у тым ліку ў сельскай мясцовасці 2 300, а ў 1958 г. — 10 300, а ў раёнах рэспублікі — 2 500. У гэтым годзе сустрачы музычныя калектывы ў працоўным

стале яшчэ больш частымі і больш змястоўнымі. Але канцэртны арганізаваны могуць яшчэ больш зрабіць у гэтым напрамку. Мы маем вельмі багатыя магчымасці для ўкаранення высакародных эстэтычных густаў.

Сярод іх асаблівае значэнне набываюць такія новыя масавыя формы, як універсітэты культуры, Народныя тэатры, самадзейныя сімфанічныя аркестры, народныя музычныя і харавыя ансамблі, перасоўныя і калгасныя мастацкія выстаўкі.

Нажал, гэтыя ўдальны формы не заўсёды яшчэ выконваюць сваю вядзючую грамадскую і эстэтычную функцыю.

Сетка ўніверсітэтаў культуры развіваецца значна больш шпаркімі тэмпамі, чым падрыхтоўка для іх кваліфікаваных лектарскіх кадраў па ўсіх жанрах мастацтва.

Многія майстры мастацтва і павольна малодзія салісты ўсё яшчэ павольна выступаюць у музычных лекторых (асабліва на вёсках) у якасці выканаўцаў-ілюстратараў і чымусі лічачы гэта другарадным справай.

Народныя тэатры ў многіх выпадках яшчэ не ставяцца дастаткова патрабавальна да зместу і мастацкай якасці рэпертуару. Яны рэдка ставяць класічны і сучасны беларускі тэатр, лепшыя ўзоры гэтай драматургіі. Недастатковы прафесіяналізм і творчая культура рэжысёраў самадзейнага тэатра — адна з прычын прывітаннага і рамежныя, якія яшчэ адчуваюцца ў дзейнасці калектываў самадзейнага тэатра. Нажал, шэфства прафесіянальных тэатраў над народнымі ўсё яшчэ ў значнай меры застаецца декларатыўным і парадным.

Нічога, па сутнасці, не робіць мастацкі кіраўнік прафесіянальных сімфанічных аркестраў філармоніі і операга тэатра, астражнага аркестра Беларускага радыё і тэлебачання, каб дапамагчы малым сама-

дзейным аркестрам засвоіць лепшыя ўзоры Беларускай нацыянальнай музычнай творчасці, удакладніць іх выкананне майстэрства.

Есць шмат эфектыўных спосабаў палепшэння эстэтычнага выхавання савецкіх людзей.

Засудоўвае асабліва ўвагі станаўчы прыклад Расійскай Федэрацыі, дзе пад лозунгам «За высокі эстэтычны ідэал» цяпер праводзіцца тыдзень вывучэння мастацтва, які стане штогоднай традыцыяй у рэспубліцы.

Цудоўная форма ў гэтых адносінах — масавыя святыя п'есы. Яны павінны не толькі пашырацца па ўсе раёны Беларусі, але да іх трэба больш дабіва і клапаціцца рыхтавацца з дапамогай музыкантаў-прафесіяналаў.

Тэатральнае таварыства і творчы саюз маюць магчымасць сістэматычна наладжваць саброрскія сустрачкі майстроў мастацтва з гледачамі і слухачамі, жывыя гутаркі аб лепшых здыбках сучаснага і класічнага мастацтва.

Вельмі важна роля ў эстэтычным выхаванні належыць таксама паркам і клубам. Яны павінны афармляць Беларускай фрэскай, нацыянальнай манументальнай і камернай скульптурай, агрымным рэпрадукцыям рускай і Беларускай класікі, змястоўным, прыгожым па форме плакатамі і стандамі.

Значна багачэйшым па зместу павінны быць канцэрты і пастаноўкі, якія паказваюць гледачам.

Задавальна эстэтычных густаў савецкіх людзей, іх высокай патрабавальнасці да мастацтва спрыяюць і творчыя канферэнцыі гледачоў. Яны павінны праводзіцца сістэматычна пры ўдзеле вядомых майстроў культуры і кваліфікаваных мастацтвазнаўцаў.

Палепшэнне эстэтычнага выхавання працоўных — неадкладная навіна задача, якая вынікае з дырэктывы ЦК КПСР і прамовы таварыша М. С. Хрушчова на Трэцім з'ездзе Пісьменнікаў СССР.

Што хвалюе мэбольшчыка

Апусцела невялікая зала, дзе толькі што адбылася нарада па п'ятнагадзіннае паліпшэння якасці мэблі.

Аўтар гэтых рэдакт, занатоўвачы свае думкі ў бланк, на хвілінку затрымаўся. Калі ён падняўся, каб ісці, то побач з сабой, на крэсле, заўважыў шпітак у чорнай вокладцы. Выбегшы ў калідор, некалькі разоў гукнуў: «Хто пакінуў шпітак?» Ніхто не адказаў. Давялося перадаць яго сакратарцы і папраціць яе знайсці гаспадара.

З таго часу мінуў месяц. Некалькі дзён назад сакратарка сустрала мяне і сказала:

— Вазьміце, калі ласка, гэты шпітак. Інаша гаспадара я не знайшла. Барыце, барыце. Вы знойдзеце ў ім пісьма для сабе запісы. Такім чынам аб'ёмісты шпітак зноў трапіў да мяне. З запісаў, зробленых у ім, вынікала, што ён належаў дырэктару мэблявай фабрыкі, Перагортвачу старонкі, я знайшоў у ім шмат такіх запісаў, якія, як мне здалося, маюць грамадскую цікавасць.

Вось некаторыя з іх.

УСЕМАГУТНЫ «ВАЛ».

Іпер многа гаворач і пішуць пра мэбле. Захацецца і мне заятаваць свае думкі. Не збіраюся дасылаць свае нататкі ў газету, а пішу толькі для сябе. Цікава будзе праз год-два перагартуць старонкі, зглянуць у шпітак і зрабіць параўнанні. І ў мінулым годзе нас, мэбляшчыкаў, крытыкавалі, і сёлета — таксама, і ўсё за адно і тое ж. Цікава, якія змены адбудуцца ў наступным годзе?

Што ж блага бачаць у нашай рабоце?

— Вырабляюце багацьце шаф, сталы, каны, — дакараюць нас. — І наогул мэбля нізкай якасці, аднастайная, грувастая...

Вядома, ёсць усе падставы за гэта крытыкаваць нас. Але калі спытаць, чаму ж дарэгія мэбля, чаму яшчэ вельмі нізкая яе якасць? — наўрад ці здолею хто даць слушны адказ. Справа гэта надзвычай складаная і не так лёгкая ў ёй разабрацца... Усемагутны «вал» робіць з намі, гаспадарнікамі, сапраўды чуд.

Прыгадваю такі выпадак. У адным з кварталаў мінулага года наша фабрыка адставала. Не хапіла «па валу» адной дзесятай працэнтаў да плана. Усе астатнія паказчыкі былі добрыя, і ўсё ж прадрывства знаходзілася ў даволі цяжкім становішчы. Перш за ўсё ў нас забралі Пераходны Чырвоны Сцяг, які трымаў калектыв амаль цэлы год. А там пайшло і пайшло. Гардаская газета на ўсю старонку вядзіла літарамі дала заглавак: «Калектыв мэблявай фабрыкі ідзе пацілі!» У гаркоме парты заслухалі мой даклад і запісалі, што кіраўніцтва

прадрывства знаходзіцца не на Трэцім заводзе, што трэба рашуча перабудовацца.

Спрабаваў у Упраўленні лесной, папяровай і дрэвапрацоўчай прамысловасці Саўнаргаса давесці сапраўдныя прычыны, але яны не захцелі іслухаць не захцелі. Сказалі, што спасыжкі на аб'ектыўныя прычыны не дапамогуць.

А што ж здарылася на самай справе? Паспрабаваў адказаць і на гэтае пытанне. На плане наш траба было выпусціць тры тысячы шафаў з лясотары. Мы ж зрабілі іх без лясотары, бо не атрымалі лясотаркава шкла. Таму кожная шафа амаль на дзве сотні рублёў была таннейшая, чым гэта прадугледжвалася планам. Можна было недавыкананне перакрыць іншымі вырабамі, але мы пра гэта свечасова не падуражвалі.

Гэты выпадак для мяне і ўсяго фабрычна-тэхнічнага персаналу фабрыкі меў выключнае значэнне. Мы, як кажуць, зрабілі патрабныя вывады.

У наступным квартале наша фабрыка шафаў зрабіла менш, стала, канаша, краслаў і іншых рэчаў, таксама менш. Звалася б, што і працэнт выканання плана павінен быць адпаведна менш. Але, выбачце, у гэтым акраі і заклучалася наша навука. Падумаваўшы нашу працу, мы падлічылі, што, без лясотары, план выканалі на 120 працэнтаў. Вось як мы размажнулі! Цікава? Безумоўна! Каб механіка такога выканання стала вядома якому-небудзь газетчыку, ён даў бы нам добрага дыхту! Хоць, па праўдзе кажучы, абываюцца нас не было ніякай падставы. Тысячу шафаў мы адзоблі імпартным ахрам, замест дубовай струганай фанеры. Гэта нам на «валу» дало лішніх амаль тры сотні тысяч рублёў. На канані мы скарысталі тканіну самых дарагіх гатунак і ў гэтым таксама напітнулі некалькі дзесяткаў тысяч.

Работнікі аддзела забеспячэння я разаслаў па ўсёй краіне і загадаў: «Шукайце лясотаркавае шкло, без яго не прыяжджайце!» Праўдзімі і няпраўдзімі, але атрымалі мы пару тысяч квадратных метраў гэтага шкла. Такім чынам, мы не толькі выканалі план па лясотаркавым шафах, але і пагасілі доўг за... напярэдні квартал. І вось наша прадрывства зноў перадавое. Мы атрымалі прэмію!

Па праўдзе сказаць, не было ў нас часу займацца паліпшэннем якасці нашых вырабаў.

Учора быў у Мінску і наведаў самы вялікі мэблевы магазін № 10, дзе прадаюць шафы нашай вытворчасці. Толькі што пашыроў канцэртнер з шафамі. Пакупнікі забіраюць іх адразу з машыны, не даючы шафам перадычу. Нейкім чынам у магазіне ўсё ж затрымаўся некалькі шафаў нашай фабрыкі. Высветлі-

Галоўнае — якасць твораў

Вялікай падзеяй у культурным жыцці краіны з'явіўся Трэці Усеагульны з'езд Пісьменнікаў СССР. З'езд асабліва галоўнае, на што павінен звярнуць увагу ў рабоце кожнага літаратара. Гэта перш за ўсё сувязь з жыццём, якасць твораў, высакое майстэрства. «Літаратура камунізма павінна быць вялікай літаратурай не толькі па багачыню ідэянага зместу, але і па мастацкай дасканаласці».

З адкрытага партыйнага сходу ў Саюзе Пісьменнікаў БССР

Тав. Бруцько гаворыць аб рабоце Саюза Пісьменнікаў БССР, аб яе павінна быць накіравана ў сваёй аснове на павышэнне якасці мастацкай літаратуры, напісанне новых кніг.

Гаворачы аб неабходнасці прычыповасці ацэнак, Янка Брыль вельмі слушна зазначае, што ў адносінах да мастацкай творчасці — як да сваёй, так і да творчасці іншых аўтараў — кожны пісьменнік павінен быць шчырным, праўдзівым і патрабавальным.

— Кожны з нас, хто быў на з'ездзе ці проста сачыў за яго работай, зрабіў для сябе вывад — трэба пісаць лепш. Майстэрства дасягаецца ў напружанай, упартай творчай працы. Але яно яшчэ хутчэй прыдзе тады, калі мы навучымся шанаваць адзін аднаго, быць больш прычыповымі, патрабавальнымі да сябе, да сваіх твораў, гаварыць адзін аднаму праўду аб добрых з'явах і недахопах у нашай творчасці.

Гэтую ж думку выказаў крытык Дамітрый Палітына.

— У нашых пісьменніцкіх радах, — сказаў ён, — не павінна быць месца дробязям, нядабрачлівым адносінам. Адносіны паміж творчымі таварыскамі павінны быць сапраўды таварыскімі, прычыповымі. Калі хто з нас памыліўся ў рабоце або напісаў нізкакасны твор, трэба сказаць шчыра таварышу, у чым яго памылка, у чым слабасць яго твора, а не зневажаць, не абражаць сабра па прычы, як гэта, нажал, у нас нярэдка бывае.

— Часам у таго або іншага крытыка, — заўважыў Тарас Хадкевіч, — ёсць свае творчыя сімпацыі да пісьменніка, якога ён павважае, за творчасцю якога сочыць. Гэта добра. Але дзіўна дзіўна, калі крытык, пішучы аб творчасці гэтага пісьменніка, не дае грунтоўнага разгляду твора, а гаворыць у яго адрас толькі адны пахвалы.

Працягваючы гэтую ж думку, правільна зазначае Раман Сабалеўна, што многія рэцэнзіі на новыя творы, артыкулы ў перыядычным друку носяць павярхоўны характар, не даюць глыбокага аналізу твораў, а толькі пераказваюць іх змест. Чаму ж так атрымавацца, што ў нас часам з'яўляюцца слабыя рэцэнзіі? Таму, што за рэцэнзіраванне кніг бяруць у большасці маладыя, яшчэ нявыпытаныя крытыкі (праўда, сярод іх ёсць і здольныя таварышы), а старэйшыя або маўчаць, або займаюцца гісторыяй даўно мінуўшых літаратурных падзей.

— У святле задач, якія паставіў перад намі Трэці з'езд Пісьменнікаў СССР, — падкрэслівае Р. Сабалеўна, — наша крытыка і ўсё пісьменніцкае грамадскае павінна скіраваць сваю думку на тое, каб вызначыць з'яўляюцца галоўнае і адрываць творы не толькі па тым, аб чым мы пішам, а як мы пішам.

Кожны прамоўца, які выступаў на сходзе, не абыйшоў хвалючага і навінага пытання — аб павышэнні якасці літаратуры, пісьменніцкага майстэрства. З хваляваннем і клопатам гаварыў аб гэтым і першы Імён Панчанка. Дзеясловаў бражанаў, якія выклікаў у яго Трэці з'езд Пісьменнікаў СССР, ён заўважае, што на з'ездзе панавала ўвесь час дэлававая творчая абстаноўка. На гэтым з'ездзе літаратары гаварылі на ўвесь голас аб сваёй творчай рабоце. У прамовых мала было агульных слоў. Кожны з выступаўшых дэлегатаў гаварыў аб тым, што яго хвалюе і трывожыць. А хвалюе нас усіх сёння толькі адно — жыццё, гераічныя падзвігі нашага народа і тое, як лепш уславіць гэтыя падзвігі.

— Калі наша краіна ўступіла ў новы этап — у этап будаўніцтва камунізма, — гаворыць старшыня праўлення ЦК БССР Патрыся Бруцько, — то нашы пісьменнікі ўступілі ў этап авалодання майстэрствам. Мікіта Сяргеевіч Хрушчов, выступаючы на з'ездзе, па-таварыску, па-саброрску гаварыў у літаратарамі аб літаратуре, аб высокім прызыванні савецкіх пісьменнікаў як бліжэйшых і верных памочнікаў партыі ў камуністычным выхаванні працоўных. І кожны з нас зрабіў канкрэтны для сябе вывад — павышэнне майстэрства, працаваць так, каб нашай працай быў задаволены народ. Некаторыя п'яты імкунца пісаць «своеасабліва», але іх не чытаюць. А Аляксандр Твардоўскі проста, зразумелай для ўсіх мовай — і яго творы ведае і чытае ўвесь народ.

Майстэрства пісьменніка залежыць ад таго, наколькі ён ведае жыццё, як ён умее стварыць характары людзей, вобразы станючых герояў свайго часу. Трывога за павышэнне свайго майстэрства, зорнаю сваёй мастацкай творчасці павінна, як ніколі, хваляваць кожнага з нас.

Тав. Рудак вельмі слушна гаварыў аб барацьбе за чысціню Беларускай мовы, аб тым, што некаторыя работнікі радыё, тэатраў гавораць «па-шляхецку», як ніколі не гавораць беларусы.

Змаганца за чысціню роднай мовы, за ўдасканаленне сваёй літаратурнай працы — найпершы абавязак кожнага пісьменніка.

Адкрыты партыйны сход, прывесчаны вынікам Трэцяга з'яду Пісьменнікаў СССР, праішоў пры высокай актыўнасці. Кожны з Беларускай літаратараў яшчэ раз пранікся пачуццём вялікай адказнасці перад партыяй і народам за сваю творчую працу, за тое, каб напісаць новыя, добрыя мастацкія творы і уславіць у іх веліч нашых дзён.

Пісьменнікі прынялі прывітаннае пісьмо Цэнтральному Камітэту Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. У пісьме гаворыцца:

«Мы глыбока ўзрадуем тым, што партыя, савецкі народ так высока цаніць і паважваюць вельмі патрабую будаўніцтва камунізму працу пісьменніка. Мы ганарымся, што партыя лічыць нас сваімі нарэшнімі памочнікамі. Мы дадуцямся да галасы дэлегатаў з'яду, якія ў сваім прывітанні ЦК КПСР шчыра заявілі партыі за няспыннага клопату пра рост і ўдасканаленне савецкай літаратуры...»

Прывносячы сёння роднай партыі шчырыя словы любові і паказкі, мы аб'ядаем і далей кожны свой творчы крок прысвечыць барацьбе за напісанне таленавітых твораў, вартых нашай гераічнай эпохі.

Дні Беларускай культуры і мастацтва ў Румыніі

У Румыніі пачаліся дні Беларускай культуры і мастацтва. Гэтай падзеі прысвечаны палы рад мэтапрацтваў у сталіцы і ў іншых гарадах рэспублікі; усюды праходзяць урачыстыя сходы, чытаюцца лекцыі, наладжаны выстаўкі аб дасягненнях Беларускага народа за гады Савецкай улады.

Цэнтральныя газеты друкуюць матэрыялы, прывесчаныя БССР, змяшчаюць фатаграфіі.

Газета «Скытэя» апублікавала артыкул міністра культуры Беларускай ССР Р. Кісялёва «Сацыялістычная культура Беларускага народа». Артыкул старшыні праўлення Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі І. Валова «Машне дружба паміж народамі нашых краін» апублікаваны ў газеце «Румынія Лібер». Газета «Музыка» надрукавала артыкул намесніка старшыні Дзяржплана Беларускай ССР А. Чыжова «Развіццё прамысловасці ў Беларусі за 40 год».

Газета «Ампера Патрыя» у артыкуле «Дні культуры і мастацтва Беларускай ССР» піша: «Гэтыя дні з'яўляцца прычынай для больш глыбокага і ўсебаковага азнамлення з дасягненнямі і творчасцю Беларускага народа, які пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі Са-

вецкага Саюза ў братняй сям'і народаў СССР з націхнем амагаецца за пабудову камунізма».

У гэтыя дні ў Бухарэсце і абласных цэнтрах краіны адбыліся імпатэлі мэрарпрыемствы, прывесчаныя папулярныя дасягненні Беларускай ССР у галіне эканомікі, культуры, мастацтва, навукі. Драматичныя і музычныя тэатры, сімфанічныя аркестры выступаюць са спецыяльнымі праграмамі, складенымі з твораў Беларускай драматургіі і кампазітараў.

Румынскія працоўныя знаёмы з многімі творамі Беларускай празы і паэзіі. Генеральным саветам АРДУС выдзелены масавымі тыражамі зборнік Беларускай песні, зборнік літаратурных твораў Беларускага аўтараў, прызначаны для калектываў мастацка-адукацыйнага, фотальбом, брашуры: «Прамысловасць Беларускай ССР у талы сямігадовага плана», «Тэатр і драматургія Беларусі», «Сучасная беларуская проза» і многія іншыя.

У Бухарэсце ідзе падрыхтоўка да адкрытых выстаўкі Беларускага вывучэння мастацтва, а ў абласных і некаторых раённых цэнтрах — фатавыставак, у якіх знойдзе адлюстраванне ўздым народнай гаспадаркі і культуры Беларусі за гады Савецкай улады.

На здымку: Бухарэст. Бульвар Імя 1848 г. Від на плошчу 28 сакавіка.

Дня ганяльчак

У Гомель прыехаў на гастролях Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР імя М. Горькага. Тут ён прабыў да 30 чэрвеня. За гэты час калектыв тэатра паказаў свае лепшыя спектаклі: «Аптыстычная трагедыя» У. Вішнэўскага «Барабаншчык» А. Салмыскага, «Далі нег-

лядзныя» М. Вірты, «Мы таксама не анёлы» венгерскага драматурга Клары Фехер і інш. Артысты сустракаюцца ў заводскіх клубках з рабочымі і служачымі прадрывстваў і будуюць горада, наведваюць калгаснікаў. В. СЯМЕНАУ.

На здымку: сцэна са спектакля «Люзі, якіх у бачы» С. Смірнова ў пастаноўцы Брэсцкага тэатра імя ЛКСМБ.

У мінулую суботу грамадскі Мінск адзначыў 90 год дзяржаўнага і 70 год творчай дзейнасці старэйшага беларускага кампазітара народнага артыста БССР Мікалая Мікалаевіча Чуркіна.

У прайздуме ўрачэнтая вечар — міністр культуры БССР Р. Кіслёў, кампазітары Я. Цікоці, М. Аладаў, У. Алоўнікаў, прадстаўнікі буйнейшых прадпрыемстваў сталіцы.

Музыказнаўца Б. Смольскі зрабіў заклад аб жыцці і творчасці пачынальніка беларускай прафесійнай музыкі.

— Як і 70 год назад, на зары сваёй творчай маладосці — гаворыць закладчык, — кампазітар і зараз у сваіх творах ідзе ў нагу з кірункам жыццёвага савецкага народа. Да юбілею ён закончыў оперу «Раскіданае гняздо» (лібрэта А. Скібіцкага і А. Астроўскага).

Са шчырымі прывітаннімі да юбіляра звярнулася ад Саюза кампазітараў СССР — Ю. Мілюцін, ад Саюза кампазітараў БССР — Я. Цікоці, ад Міністэрства культуры БССР — Я. Рамановіч, ад імя Мінскага ГК КПБ — тав. Ігнаценка, якія пажадалі кампазітару жыцц і творчых перамоў.

Юбіляру падносяць адрасы, падарункі, вядлікі букеты жывых кветак. Зачытваюцца прывітанні ад калектываў аўтаматэліаўнікоў і трактаразаводцаў, ад Міністэрства асветы БССР, Партыя Эдзі Агняцкі.

Віншуюць юбіляра ад імя Саюза пісьменнікаў БССР, Мікалая Мікалаевіча вінушыюць артысты філармоніі, студэнты кансерваторыі, піянеры музычных школ горада і калгасна імя Гасталы.

Мастак І. Ахрэмчык абвясціў, што мастацкі і скульптурны догляд юбіляру яго брест работніка маладога скульптара Г. Мураманца.

Ад імя Беларускага рэспубліканскага камітэта па радыёвяшчанню і тэлебачанню кампазітару падносяць плацінкі з запісамі яго лепшых твораў.

У адрозненне ад многіх іншых вядомых талентаў і пісьмоў з розных куткоў нашай Радзімы — ад калектываў і асобных людзей, Кампазітар У. Алоўнікаў зачытаў некаторыя з іх. Мікалая Мікалаевіча віншавалі будаўнікі Старобінскага калійнага камбіната, навучнікі Віцебскай і Магілёўскай музычных школ, каледж і Грўзіі, Украіны, Казахстана, Астэрыі, артысты тэатраў імя Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Кампазітар К. Данкевіч, народны артыст СССР У. Уладзімірскі і Л. Александровская, Уладзіслава Луцкі.

У адказ на віншаванні юбіляр горада падзякаваў усім за цёплыя і шчырыя словы і абяцаў і надалей пісаць творы, партыя нашага гераічнага народа.

Пасля ўрачыстай часткі адбыўся канцэрт з лепшых твораў Мікалая Мікалаевіча Чуркіна. Выконвалася сімфаніка «Беларускія маліюнкі», «Балышанка», песня Зосі і мазурка з новай оперы «Раскіданае гняздо» і інш.

У заключэнне была выканана полька з «Танцавальнай сюіты». У якасці падарунка кампазітару аркестранты іграў без нот. Полька выконвалася двойчы. Усе прысутныя наладзілі авіяцыю дарогаму юбіляру.

Л. ГАРАДНЕВА.

Чулы настаўнік

Калі я чую па радыё цудоўную музыку беларускага кампазітара М. М. Чуркіна або чытаю аб ім у нашым друку, у памяці паўстаюць далёкія падзеі, што адбываліся 40 год назад.

...Шоў 1918 год. У Пустынскай пачатковую школу Мясціслаўскага раёна прыхаў настаўнік спеваў і музыкі. Гэта быў Мікалай Мікалаевіч Чуркін. Час тады быў цяжкі. Школа наша змяшчалася ў двухпавярховым цагляным будынку, які стаіць і да гэтага часу. Увесь год у будынку вучні і настаўнікі змаралі ў халодных класах. Паліва даставалі з вядлікай цяжкасцю, дрывы былі сырыя, гаралі яны ўвесь час, пакуль у класе ішлі заняткі, а цяпла не было.

Вось чаму нас, вучняў 2—4 класаў, Мікалай Мікалаевіч амаль заўсёды запрашаў да сябе на кватэру. Яны змяшчаліся ў пакоях былага Пустынскага манастыра. Вясковыя хлапчухі і дзяўчынкі рассяджваліся гуртам вакол піяніна, і настаўнік, сядзячы за інструментам, развучваў і імі песні, выкладаў тэорыю музыкі. Чуркін вучыў нас спяваць рэвалюцыйныя песні. Упершыню мы тады развучвалі «Інтэрнацыянал», «Смело, товарищи, в ногу», «Смело, друзья, не теряйте» і іншыя песні. Яны сабраны ў «Зборніку песень барацьбы і свабоды» (Магілёў, 1918). Гэты зборнік захаваўся ў мяне да сённяшняга дня.

З таго часу вядліка цікаваць да музыкі ніколі не пакідала мяне. Заслуга ў гэтым, безумоўна, належыць М. М. Чуркіну. Вось чаму я з любоўю і ўдзячнасцю ўспамінаю гэтага добрага і чулага настаўніка спеваў.

Чуркін прабыў у Пустынскай пачатковай школе, здаецца, толькі адзін ці два гады, а затым быў пераведзены ў Мясціслаў. І ніхто тады яшчэ не мог нас сказаць, што Мікалай Мікалаевіч сам займаецца стварэннем песень, сімфаньет, канцэрт. Аб гэтым мы даведліся значна пазней.

Заўсёды блізкае, роднае сэрцу твора ў творах аднаго са старэйшых стваральнікаў нашай нацыянальнай музыкі.

Н. ВОЙЦЕНКАЎ, настаўнік спеваў Міханавіцкай сямігадовай школы Мінскага раёна.

Вёска Відзеўшчына, Выходны дзень. На вуліцы — моладзь, пажылыя дзядзькі. Хто ў клуб ідзе, хто ў магазін, хто ў гасці, а хто і проста прываляецца. Канстанцін Васільевіч Багдан з жонкай Марыяй не маладзёны, але ў хаце не засяджаюцца. Дзядзька Кастусь у новым касцюме. На грудзях — ордэн «Знак Пашанам». Стары прыкметна хвалюцца. Зірнуўшы на яго ніхто не скажа, што гэтым чалавеку ўжо за пяццадцят год. Маладзёў сваіх год выглядае і цётка Марыля.

— О, гэта называецца калгаснікі, — жартуе старшыня калгасна Георгі Пятровіч Афанасеў; вітаецца за руку — перш з Марыяй, потым з Кастусём, пытае: — Значыць, у клуб?

— У клуб, чалавеча. — А касцюм, пэўна, той, што я табе выбраў? Дзядзька Кастусь сумеся:

— Няўжо не забыўся яшчэ? От, скажы, памыць. Але... загаварыліся мы. Людзі, баць, цікуюць у наш бок. Мне дык крыху няёмка. — Ён зірнуўшы, зашпіліў каўнер, паправіў ордэн: — Выходзіць, што кожная рэч мае сваю гісторыю, — сказаў усхвалявана.

Наліцеў моцны вецер. Дзядзька Кастусь адвярнуўся і вышер далоняй слязу, што раптам заблішчала на яго барадзе. Старшыня зрабіў выгляд, што не заўважыў гэтага. Навошта біяць жывы чалавек. Хіба старшыня не ведае дзядзькі Кастуся? Ведае і з пашанай ставіцца да яго, бо стары часам сам шукае работы, намагаецца завываць першынства сярод жывельвадоў раёна.

Да ваіны дзядзька Кастусь жыў бедна. Каб лягчы было гора гараваш ён ажніўся з Марыяй, дачкой бедняка.

Непадалёк ад Відзеўшчыны сцяной стаяў лес. На высеку яго купцы наймалі сялян з навакольных вёсак. Часта хадзіў туды і Кастусь, да позняй ночы на сляжных кані траляваў лес. Ад работ і сам ледзь было не аслеп, як той конь.

— Не гаруй, Кастусь, — падбалдзёрвалі навічкі бывалыя лесарубы. — Неўзабаве мы і купцоў вытралюем з лесу...

Пасля такіх слоў у Кастуся на душы лягчы становілася і нібы стома праходзіла.

Але ў тое лета Кастусь яшчэ большае гора напаткаў. Хвароба пагражала смерцю роднай маці. Для паратунку яе адвезлі ў Вілейскую бальніцу. Праз два месяцы маці вярнулася дадому. За лячэнне ўлада налічыла 300 злотых, а карова каштавала тады ўсяго 50. Прыхаў сесвекратар і анісаў усю маёмасць. Солтыс прапанаваў і зямлю Кастусю прадаць. Але напачатку зліваў у стэжку карову і намерыўся ехаць у Краснае. Марыля і старая маці галасілі да непрытомнасці. Збегліся людзі. З лесу вышлі лесарубы. Спярша ўсе ўспрашалі сесвекратара, а потым загрымелі:

— Не так будзе, як пан скажа, а так будзе, як мужык зробіць. Адчапіся, драпсёжнік, ад каровы Кастусь, не аддавай свайго!

Назаўтра лесарубы забастоўку абвясцілі. На ўсімрэіне прыязджала паліцыя з пастарунка. І сапраўды, справа закончылася так, як мужык зрабіў, а не так, як пан сказаў.

А праз якія два-тры гады, калі прыйшла Савецкая ўлада, Кастусь ужо гаспадарыў на панскай зямлі. Дзесяць гектараў далі! А конь адзін. Зноў клопат: пасправаў пасей, уобры і змаціць збавіну ў свой час. Іншая справа на ўходзе, дзе больш трактарамі араў. Трэба нешта рабіць, каб не адстаць ад людзей.

З гэтай думай Кастусь корнаўся ў полі, паматаў жонку ў хаце, калыхаў сына.

І вась сынко Кастусёў упершыню стаў квольмі ножкамі на сагрэтую сонцам зямлю. Ды надоўга радваліся бацькі, бо хутка пачалася вайна.

Фронт. Акцыя. Кроў бліжэй і родных людзей. Кастусь Багдан помсціў гітлераўцам колькі было сіла. А як вярнуўся дадому, першы загаварыў пра калгас.

— Хто першы паласць заняў, — пагражалі бандыты, — таму галава з плеч. — А! — Кастусь махнуў рукой, — не гэта перажылі. Колькі жабя не квакае, а наш воз не стаіць на месцы. — І першым на сходзе падаў заяву.

Выстаўка твораў самадзейнага мастацтва

Віцебскім абласным Домам народнай творчасці арганізавана перасоўная выстаўка твораў самадзейных мастакоў, вышывальшчыц, разьбіроў па дрэву.

Экспануецца звыш 130 работ. Сярод іх творы мастака пенсіянера В. Смерадзінскага, а таксама работ мастакоў В. Азоркава, М. Ткачова. Есць шмат цікавых работ умельцаў разьбы па дрэву:

У той вечар, калі пяцёрка ўзброеных галаварэзаў увайшла ў хату, Кастусь ажраў дома не было. — Дзе збралі? — загрымелі яны на Марылю. — Дзе большавік?

Не, Марыля не галасіла. Не галасіла і тады, калі ўдарыў кулаком яе па твары. Потым зноў люта білі, білі і птыліся:

— Большавік дзе? Дзе муж? — У калгас пайшоў, — адрэзала яна. — А вы зямлю парыць будзеце...

— Мы яшчэ сустрэнемся, — пачулася ў адказ, — Да лабачыня...

Але Марыля не спалохалася гэтых пагроз. Назаўтра яе муж Кастусь адвёў у калгас двое коней з вярэжжам. Здаў калгас і самі, інвентар, насенне, Марыля пашыла з палатна некалькі мяхоў, і тым Кастусь занеў, бо свірна ж не было ў калгасе.

Тую вясну Кастусь ніколі не забудзе. Гэта была першая калгасная вясна на бацькаўшчыне. Трактар руінаваў справядлівыя межы.

Чалавек у сваім маленстве звычайна перажывае дзіцячыя хваробы. Так і калгас. На полі вырастаў колас неўмалотны. І ад фермы не мелі карысці. Ды якая там карысць? Ва ўсім калгасе налічвалася дванаццаць кароў і тры падцёлкі. З Кастуся кнілі, хто быў супраць калгаса.

— Во, во, чакай з гэтымі кароўкамі камуніі... А тут, як назло, адну карову выбракавалі. Кастусь глядзеў-глядзеў на яе, потым сказаў:

— Гэта прыгнах так было: малака не дае, дык карову на мяса. А мы ж калгас падмысам. Дайце я пахажы каля яе.

І вась праз месяц рагуля малака прыбавіла. Пра Кастуся загаварылі ў вёсцы. Парознаму загаварылі: адны хвалілі, другія пасмейваліся, што, маўляў, адной каровай калгас не паставіш на ногі. Але Кастусь не зламаў. Галоўнае, казаў, каб усё пераканаліся, што пры жалданні ўсё можна зрабіць. Падумаеце, колькі ўжо старшын у нас змянілі. Хутчэй бы зверху глянулі на калгас.

Нарэшце прыйшоў жаданы час. Пасля вераснёўскага Пленума ЦК КПСС у калгас імя Шчырабакова партыя накіравала ўдумлівага і рашучага гаспадара, былога сакратара Радзюковіцкага райкома партыі Георгі Пятровіча Афанасева.

Дзядзька Кастусь доўга прыглядаўся да гэтага чалавеча. Прыглядаўся і часам гаварыў:

— Нашаму калгасу, як сіраце, на бацьку не шануюць. Былыя старшын, хоць з бабамі сварыліся. А гэты нібы на курсы прыхаў у адстаючы калгас. Больш у полі з аграрнаму корнаеца.

Аднойчы стары выбраўся са старшынёй у Радзюковічы. Старшыня ехаў туды на сход, а дзядзька Кастусь — па новым касцюм сабе. От ён і папрасіў, каб дапамог выбраць у магазіне, які лепшы. «Няхай сабе старшыня малавата разбіраецца ў гаспадарыцтве, затое ў касцюмах павінен мець вопыт», — сакратаром жа райкома працаваў, — па-свойму разважыў Кастусь.

Прывернулі адзін, другі. Трэці нібы па заказу шлі. Стары зірнуў у люстэрка, збянтэжыўся: «Няўжо гэта ён, Кастусь Багдан?» Але вась прадавец назваў імя і дзядзька некаж адразаў асёў: «А каб вас. Дзе ж я наскрабу столькі грошай? Га?»

— Кастусь! А ці ведаеш, чаму ў цябе грошы не хапае на гэты касцюм? — не змоўчаў старшыня і, не чакаючы адказу, сказаў:

— Авецка у нас мала. А касцюм, братка, шарцыяны. Цяпер табе зразумела, чаму касцюм дарагі?

«Гэ, а ты, аказваецца, ведаеш што да чаго», — падумаў Кастусь, а ўголос сказаў:

— Ясн! Пашы ў нас хапае. Трэба, каб і авечкі былі.

— А хто аўчаром будзе? — Калі не знойдзецца ахвотнікаў, то можаце на мяне разлічвацца...

Стары не падаў старшынёй. Праз два гады ў аўчарніку было семдзесят авечак. Але воўны ад гэтых авечак была мала. «Вось табе і касцюм», — цяжка ўздыхаў дзядзька Кастусь, — Трэба параіцца з кім-небудзь.

І вась ён зноў у старшынёй калгасна.

— Георгі Пятровіч, — пачаў аўчар, — Што ж гэта за работа? Дзе ж тая воўна?

— Аа... — старшыня адклаў паперкі і ўстаў а-за стала: — Гэтых авечак усіх на мяса здзілім... — сказаў ён рашуча. — Новую пароду трэба завесці ў калгасе. Цыгэйскую... Ты чуў пра такую? Я ўжо дамовіўся з кім трэба. Хутка прыедем па маладняк.

І сапраўды, праз некалькі час абнавіўся калгасны статак. Астрыжэй авечку — капа воўны. О, гэта не абы што! Але да нормы далёкавата яшчэ.

У перадавых калгаснах да чатырох кілаграмаў ад кожнай авечкі настрыгаюць. Значыць, сакрут не толькі ў новай пародзе. Догляд, — вась што галоўнае. А як павялічыць настрыг воўны ад новай пароды — і ў старшынёй пароды не знайшося. І заатэхніка свайго ў калгасе не было. Таму дзядзька Кастусь падаўся ў МТС. Там быў заатэхнік. Ён і расказаў, як і на якой пашы лепш пасвіць тыя авечкі, якую падкормку даваць, каб больш воўны было. Заатэхнік нават сам некалькі разоў прыязджаў на пашу да дзядзькі Кастуся.

Увосень падвалі вынікі. Аказалася, што за год на 100 аўчакатак Кастусь атрымаў 128 агнят. Калі б яму некалькі гадоў таму назад хто сказаў, што ён даб'ецца такіх паспехаў, ён таго пачуў бы за дзівака. Як можна было на працяг года ад 100 аўчакатак атрымаць 128 агнят. А мала таго, ад кожнай авечкі Кастусь настрыг амаль на двое вядніак: па 3,5 кілаграма воўны. На працяг аднаго года калгас імя Шчырабакова здаў дзержаве каля паўтону воўны.

— От, цяпер і касцюмы будуць, старшыня, — сціпла ўзавяжыць стары.

А вясной Клімент Яфрэмавіч Варашылаў падпісаў Указ аб узагароджанні разам з усімі перадавікамі сельскай гаспадаркі Беларусі Кастуся Васільевіча Багдана ордэнам «Знак Пашанам».

Гэта было самае вядлае шчасце ў жыцці Кастуся. Хіба ён думаў, што так высока ўзніць яго працу Савецкі ўрад? Радасць прыйшла ў яго дом. Хацелася працаваць, працаваць без стомы, не пакладваючы рук. Можна трохі і перацавілі яго заслугі, уручышы вялікую ўзнагароду, але трэба апраўдаць яе. Апраўдаць працай.

А магчымаці ёсць. І калгас ужо не той. Перастаў расці пусты колас на калгаснай ніве... А колькі новабудоваў у калгасе! І праца стала лягчэйшай. На полі працуюць трактары, сялькі, камбайны. На дарогах не конны абыд, а аўтамашыны. Нават свінарка падае свінінам ежу па падвешанай дарожэ.

Са сваім памочнікам Уладзімірам Гудзель Кастусь заняў на агільным сходзе, што калгас імя Шчырабакова прадаць дзержаве за год не адну тону воўны!

Увосень, калі ўвесь народ рыхтаваўся сустрэць саракагоддзе роднай Беларусі і Кастусь Багдан чакаў свята. Купіў шафу з люстэркам, канану, радыёпрыёмнік. Той, хто некалі пагражаў, ды кінны строй ў Кастуся, цяпер сваім вачам не верыў, як зажыў былі гарапаншнік Кастусь.

У той асенні дзень Кастусь вазіў у Краснае малаць шпаніну на прагі. Вярнуўся пазнавата. Пасля вачыры Марыля ўчыліла бліны к заўтрашняму. Крыху стомленаму добра і адпачываецца. І сон сціцца Кастусю, быццам ён у млыне і слухае, як нагойлава жорны грукочуць.

Раптам нагойлава дзвігнулі, трэснула рама. Гвалт... Крык... Спрагнаўся ўсхаліўся Кастусь. А наўкол, як у віры, трашчыць, равец, Пажар... На ішчасце камсамольцы, якія непадалік ладзілі вечарынку, першым прыбеглі на паратунку.

Назаўтра старшыня выклікаў да сябе Кастуся і сказаў:

— Не бядуў, Кастусь.

— Ды не гэта перажылі, Георгі Пятровіч.

— А ты паслухай, што я табе скажу. — перапыніў старшыня. — Свята ў новым доме будзе сустракаць! Ідзі і перадай Марылі, няхай не плача.

Як толькі астыла пажарышча, пачаў расці зруб. Хутка калгас-лабудоваў Кастусю новы дом!

Цяпер не горш у кватэры Кастуся, чым было да пажару. Стаіць добрая шафа, канана, радыёпрыёмнік і шмат іншых новых рэчаў упрыгожваюць кватэру. І на сталае, як у добрых людзей.

— Кажыць, Амерыку даганяць на харчах, — смеіцца Кастусь. — Калі б прыхаўла да мяне амерыканскае дэлегацыя, ды паглядзела, як я цяпер жыў, гэта значыць, я, радавы калгаснік, то яшчэ падумалі б, каму каго даганяць: мне амерыканцы, ці наадварот.

Усё было б добра ў Кастуся, калі б Марыля горш на сэрца не захварэла пасля пажару. Але Марыля вельмі чыла. Чулыя нашы ўрачы. Ёй жа столькі год, колькі і Кастусю. Не, гэта не старасць. Маладосць жыцця пераможа ўсялякія хваробы.

А пакуль што Кастусь працуе з сям'і адзін у калгасе. (Сын Кастусёў памёр пасля вайны). Ён не ішчае сваіх сіл, каб здзейсніць вялікія планы. Сёлета ён даў слова пашырць статак авечак да 250 гадоў. А на сямігодку?

— Вось і падлічыце самі, — адказвае ён, — кожны год прыросту па 200 гадоў.

Шмат добрых слоў можна сказаць аб гэтым сумленным працаўніку.

Нямала было спракч у час арганізацыі драматычнай студыі пры Магілёўскім абласным Доме народнай творчасці. Выказваліся сумненні: ці не занадта ўжо малы тэрмін навучанія — два гады, ці вытрымаюць студыішчы хоць і скарочаны, але вельмі напружаны курс тэатральнага вучылішча і ці не прыдзецца ўрэшце весці заняткі ў напоруўстой аўдыторыі. Амаль што ўсе студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

Але ўсе гэтыя сумненні, не апраўдаліся. Студыішчы рэгулярна наведвалі заняткі, паспяхоўна асвойвалі вучылішча і ў студыішчы працавалі на прадпрыемствах, на ўстановах і час для наведвання заняткаў ім даводзілася знаходзіць за кошт адпачынку.

